

УДК 351.823.1(477)

Чорна В. Г., доцент кафедри адміністративного права і процесу НАВС, к.ю.н.

Загальна характеристика правопорушень в галузі тваринного світу України

В даній науковій статті здійснено загальну характеристику адміністративних правопорушень в галузі тваринного світу України. Зокрема, на підставі нормативно-правових актів в досліджуваній галузі було запропоновано систематизацію адміністративних проступків в галузі тваринного світу.

Ключові слова: суб'єкт, адміністративне правопорушення, тваринний світ, вина, мотив, мета.

В данной научной статье осуществлен обзор характеристики административных правонарушений в области животного мира Украины. В частности, на основании нормативно-правовых актов в исследуемой области было предложено систематизацию административных проступков в области животного мира.

Ключевые слова: субъект, административное правонарушение, животный мир, вина, мотив, цель.

In this scientific article provides a general description of administrative violations in the field of wildlife Ukraine. Specifically, on the basis of legal acts in the field of the study were asked to systematization of administrative offenses in the animal kingdom.

Keywords: subject, an administrative offense, wildlife, wine, motive, purpose.

Постановка проблеми. Статтею 61 Конституції України визначено, що ніхто не може бути двічі притягнутий до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Тут же передбачено, що юридична відповідальність має індивідуальний характер. Тобто має бути доведена вина у вчиненні правопорушення кожної окремої особи. Застосування заходів юридичної відповідальності до правопорушника можливо лише за умови дотримання чітко визначеного процесуального порядку, встановленого законами: кримінально-процесуального, цивільно-процесуального, про адміністративні правопорушення, про працю тощо.

Стан дослідження. Питання дослідження тваринного світу в різні часи були об'єктами досліджень таких вчених: С. І. Алимova, В.І. Борейко, Л.А. Гайко, В.Л. Долинського, О.С. Качного, Ю.П. Мазур, О. Н. Тарана та інших.

Виклад основного матеріалу. У главі 7 Кодексу України про адміністративні правопорушення [2] зазначено адміністративні правопорушення у сфері охорони природних ресурсів, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини (ст. 85 КУпАП «Порушення правил використання об'єктів тваринного світу»; ст. 85-1 КУпАП «Виготовлення чи збут заборонених знарядь добування об'єктів тваринного або рослинного світу»; ст. 86-1 КУпАП «Експлуатація на водних об'єктах водозабірних споруд, не забезпечених рибозахисним обладнанням»; ст. 87 КУпАП «Порушення вимог щодо охорони середовища перебування і шляхів міграції, переселення, акліматизації та схрещування диких тварин»; ст. 88 КУпАП «Незаконне вивезення з України і ввезення на її територію об'єктів тваринного і рослинного світу»; ст. 88-1 КУпАП «Порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу, правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах»; ст. 88-2 КУпАП «Порушення правил створення, поповнення, зберігання, використання або державного обліку зоологічних, ботанічних колекцій та торгівлі ними»; ст. 89 КУпАП «Жорстоке поводження з тваринами»; ст. 90 КУпАП «Порушення вимог щодо охорони видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України». Глава 9 про адміністративні правопорушення у сільському господарстві, порушення ветеринарно-

санітарних правил (ст. 107 КУпАП «Порушення правил щодо карантину тварин та інших ветеринарно-санітарних вимог»). Водночас у главі 15 передбачено адміністративні проступки, що посягають на встановлений порядок управління (ст. 188-22 КУпАП «Невиконання законних вимог посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби та державної служби ветеринарної медицини»).

Адміністративні проступки в галузі тваринного світу України, які перелічені в Кодексі України про адміністративні правопорушення, не охоплюють усі суспільні відносини, на які посягають правопорушники при вчиненні проступків у зазначеній галузі, оскільки вони стосуються лише відносин, що посягають на власність (глава 6 Кодексу України про адміністративні правопорушення), частково відносин у сфері охорони природних ресурсів, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини (глава 7 Кодексу України про адміністративні правопорушення), відносин, що виникають у зв'язку з порушенням ветеринарно-санітарних правил (глава 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення); відносини, що посягають на встановлений порядок управління (глава 15 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Однак адміністративні проступки у галузі тваринного світу України передбачені ще й в інших законодавчих актах України, що регулюють відповідні підвиди досліджуваної сфери, а саме: ст. 63 Закону України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 року № 2894-III; ст. ст. 24, 38 Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 8 липня 2011 року № 3677-VI; ст. 42 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» від 22 лютого 2000 року № 1478-III; ст. 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року № 1264-XII.

В той же час в ст. 63 Закону України «Про тваринний світ» перелічено порушення законодавства в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, які тягнуть за собою настання адміністративної, цивільно-правової чи кримінальної відповідальності, а саме:

- порушення встановленого законодавством порядку надання об'єктів тваринного світу в користування;
- порушення правил використання об'єктів тваринного світу;
- незаконне вилучення об'єктів тваринного світу з природного середовища;
- перевищенні лімітів і порушенні інших встановлених законодавством вимог використання об'єктів тваринного світу;
- невиконання вимог державної екологічної експертизи;
- порушення встановлених законодавством вимог щодо охорони середовища існування, умов розмноження і шляхів міграції тварин, самовільному випалюванні сухої рослинності або її залишків;
- порушення правил зберігання, транспортування, застосування засобів захисту рослин, стимуляторів їх росту, мінеральних добрив та інших речовин (препаратів);
- порушення правил створення, поповнення, зберігання, використання та державного обліку зоологічних колекцій, торгівлі ними, а також установленого законодавством порядку їх пересилання, ввезення в Україну і вивезення за її митну територію;
- самовільне або з порушенням установленого законодавством порядку переселення, акліматизації та схрещування тварин, а також виведення і використанні генетично змінених організмів;
- жорстоке поводженні з тваринами;
- приховування та перекручення інформації про стан і чисельність об'єктів тваринного світу та їх використання;

невжиття заходів щодо запобігання загибелі тварин, погіршенню середовища їх існування та ліквідації негативного впливу на тваринний світ;

порушення порядку придбання, реалізації, пересилання і вивезення за межі України, ввезення на її територію диких тварин та інших об'єктів тваринного світу; невиконання встановлених законодавством вимог щодо охорони видів тварин, занесених до Червоної книги України або до переліків видів тварин, що підлягають особливій охороні;

виготовлення, зберігання, реалізація та застосування заборонених знарядь добування тварин;

невиконання законних розпоряджень посадових осіб органів, що здійснюють державний контроль та управління у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.

Об'єктом перелічених правопорушень є суспільні відносини у сфері охорони, науково обґрунтованого, невиснажливого використання і відтворення тваринного світу.

Суб'єктами їх виступають як фізичні особи, у тому числі посадові й службові, так і юридичні особи.

За вчинення проступків в сфері охорони, використання та відтворення тваринного світу уповноважені органи та їх посадові особи мають право застосовувати до правопорушника такі санкції, як: застереження, штраф, вилучення в порядку, визначеному законом, у осіб, які порушують законодавство в галузі охорони і використання тваринного світу, знаряддя добування тварин (у тому числі водних), транспортні (в тому числі плавучі) засоби, обладнання та предмети, що були знаряддями правопорушення, незаконно добуту продукцію, а також відповідні документи; анулювати видані дозволи чи інші передбачені законодавством документи на право добування та утримання об'єктів тваринного світу в інших цілях, а також на право переселення, акліматизацію та утримання в неволі чи напіввільних умовах цих об'єктів тваринного світу; складати протоколи та розглядати в установленому законом порядку справи про адміністративні правопорушення в галузі охорони, використання і відтворення об'єктів тваринного світу. Водночас незаконно добуті (зібрані) об'єкти тваринного світу, виготовлена з них продукція, знаряддя правопорушень підлягають конфіскації та безоплатному вилученню, в той же час дикі тварини та інші об'єкти тваринного світу, що ввезені на територію України або вивозяться за її межі з порушенням законодавства, підлягають у встановленому законом порядку конфіскації або безоплатному вилученню [1]. Варто зазначити, що під час виконання службових обов'язків державні інспектори спеціальних підрозділів мають право на носіння форми встановленого зразка, а також на носіння та застосування табельної зброї та інших спеціальних засобів відповідно до законодавства, також вони підлягають обов'язковому державному особистому страхуванню.

Положеннями ст. ст. 24, 38 Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» наведено перелік правопорушень в сфері рибного господарства, за які може наставати дисциплінарна, адміністративна, цивільна, кримінальна відповідальність. Зокрема:

порушення рибальським судном правил та режимів промислу;

порушення рибальським судном вимог законодавства з охорони, використання та відтворення водних біоресурсів, міжнародних договорів України;

порушення порядку спеціального використання водних біоресурсів;

порушення встановленого порядку переселення, схрещування водних біоресурсів, а також виведення та використання генетично змінених їх видів;

створення власником водних біоресурсів умов, що призводять до погіршення довкілля, порушення стану екосистеми;

Об'єктом зазначених правопорушень є суспільні відносини у галузі рибного господарства стосовно збереження та раціонального використання водних біоресурсів.

Суб'єктами їх виступають як фізичні особи, у тому числі посадові й службові, так і юридичні особи.

За вчинення вищезазначених проступків у галузі рибного господарства органи рибохорони стосовно осіб правопорушників застосовують наступні санкції: попередження, штрафи, анулювання дозволу на спеціальне використання водних біоресурсів за межами юрисдикції України. За результатами виявлення правопорушень органи рибохорони складають протокол про вчинення правопорушення у виключній (морській) економічній зоні.

Статтею 42 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» визначено правопорушення у галузі мисливського господарства та полювання, які тягнуть за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність. До них належать:

- порушення права державної власності на мисливських тварин;
 - порушення правил полювання та здійснення інших видів використання мисливських тварин, правил регулювання їх чисельності;
 - перевищення лімітів та норм спеціального використання мисливських тварин;
 - порушення вимог щодо користування мисливськими угіддями, погіршенні їх стану; використання мисливських угідь не за призначенням;
 - порушення вимог щодо охорони середовища перебування мисливських тварин;
 - порушення правил утримання мисливських тварин у неволі або в напіввільних умовах; виготовлення, перевезення, збут та застосування заборонених знарядь добування тварин;
 - придбання, перевезення, переробка та збут незаконно добутої продукції полювання і продукції, переробленої в таксидермічних майстернях та цехах переробки без зазначення законності її набуття;
 - самовільне або з порушенням установленого порядку переселення, акліматизація та схрещування мисливських тварин;
 - неподання в установленому порядку або приховування, спотворення інформації про стан, чисельність та обсяги добування мисливських тварин;
 - невжиття заходів щодо запобігання загибелі мисливських тварин, погіршенню середовища їх перебування;
 - порушення порядку придбання чи реалізації, транспортування, переробці продукції полювання, незаконному пересиланні, ввезенні в Україну та вивезенні за її межі мисливських тварин та іншої продукції полювання, включаючи мисливські трофеї;
 - порушення прав користувачів мисливських угідь;
 - порушення правил техніки безпеки та поведіння із зброєю на полюванні;
 - перешкоджання здійсненню державного контролю в галузі мисливського господарства та полювання, контролю користувачів угідь за додержанням чинного законодавства з питань полювання;
 - порушення вимог ведення мисливського собаківництва та порядку видачі родоходів і паспортів на собак мисливських порід, інших ловчих звірів та птахів.
- Об'єктом зазначених правопорушень є суспільні відносини у галузі ведення мисливського господарства щодо організації охорони, регулювання чисельності, використання та відтворення тваринного світу.

Суб'єктами їх виступають як фізичні особи, у тому числі посадові й службові, так і юридичні особи.

За вчинення вищезазначених проступків у галузі мисливського господарства стосовно осіб правопорушників застосовують наступні санкції: попередження, штрафи, вилучення та конфіскація в осіб, які порушили правила полювання, зняття добування тварин, транспортні (плавучі) засоби, обладнання і предмети, що були зняттям порушень, незаконно добутих тварин та іншу продукцію полювання, а також відповідні документи, зупиняти чи припиняти полювання та іншу діяльність, що провадиться з порушеннями встановлених вимог, анулювання дозволів на полювання та добування мисливських тварин в інших цілях. За результатами виявлення правопорушень посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері лісового та мисливського господарства складають протокол про вчинення правопорушення стосовно порушень правил полювання.

Статтю 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» передбачено, що порушення законодавства України про охорону навколишнього природного середовища тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільну і кримінальну відповідальність. Зокрема за такі правопорушення, що стосуються сфери тваринного світу:

перевищення лімітів та порушенні інших вимог використання природних ресурсів;

самовільне спеціальне використання природних ресурсів;

невиконанні вимог охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду та інших територій, що підлягають особливій охороні, видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України.

Об'єктом зазначених правопорушень є суспільні відносини у галузі охорони навколишнього природного середовища стосовно використання природних ресурсів, що підлягають особливій охороні, видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України.

Суб'єктами їх виступають як фізичні особи, у тому числі посадові й службові, так і юридичні особи.

За вчинення вищезазначених проступків за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища стосовно осіб правопорушників застосовують попередження, штраф, безоплатне вилучення, конфіскації. Одержані від реалізації незаконно добутої продукції доходи спрямовуються в дохід Автономної Республіки Крим і місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища.

Висновок. Отже, адміністративне правопорушення в галузі тваринного світу це суспільно шкідлива, протиправна, винна, карана дія чи бездіяльність, що посягає на суспільні відносини в галузі тваринного світу, що виникають у зв'язку з використанням, відтворенням та охороною об'єктів тваринного світу, здійснене суб'єктом правопорушення та за яке передбачено застосування заходів адміністративного примусу з боку держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Філіппов А. В. Адміністративна відповідальність за порушення, що посягають на безпеку цивільної авіації: дискусійні питання / А. В. Філіппов // Юридична Україна. – 2006. – № 6. – С. 26 – 30.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 груд. 1984 р. № 8073-X // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.